

Deák Ferenc

SZÓ A KUDARCRÓL

Kudarcomról kell jelentenem: nem sikerült megírni a dolgozatot a mai tanácskozásra. Elsősorban egészséges kíváncsiságom válaszolt igennel a meghívásra, mert a téma – Értelmiségi vallásosság ma – igazi kihívásnak tűnt. Elsősorban, hogy magamban is helyére tegyek egy sor olyan dolgot, amely a napi vagy időnkénti önvizsgálódásnál, számadásnál kimarad, vagy csak részben kap helyet ott, ahol, bizony, nagyon is fontos szerepe lenne.

Igen, kudarccal jöttem ide, mert lévén író és így eredendően humanista, többször is, számtalanszor megpróbáltam magamban pontosítani a tételt, annak teljes értelmét élesíteni, s ahányszor fordítottam, mozdítottam a jobb rálátás érdekében, annyiszor kaptam új színskálát, annyiszor tört bennem az első látásra jól olvasható kép. Akkor kézbe vettem könyvtáramból azokat a könyveket, kiadványokat, amelyekben segítséget láttam, de gyorsan rájöttem, hogy ismét téves úton vagyok, hisz sem a vallás, sem a hit kérdéseivel nem foglalkoztam soha hosszabb ideig és nagyobb rendszerességgel, igazán tudományos szinten, csupán annyira, amennyire a tudásszomj vagy a szükség parancsolta. Így tehát a témával kapcsolatos tapasztalatom akkora, amennyit műveimbe, elsősorban azok alapjaiba beépítettem, és azok vagy megvédik magukat (engem is) a nyilvánosság előtt, vagy elvesznek (velem együtt), így sem ezen a találkozón, de ezer másikon sem tudom bebizonyítani: vagyok-e, és ha igen, mennyire vagyok vallásos ember, ráadásul, feltételesen – értelmiségi. Amit tudok és amit bizonyítani sem kell: a vallásosság bennem a lehető legszubjektívebben – legalább három alakban létezik. Neveltetésemből eredően: a felismerésben, hogy civilizációnk egyetlen időtálló alapja a kereszténység-kereszténység, valamint abban a szabadságérzésben, hogy mind a konfesszionális, mind az ideológiai dogmákból ki tudtam törni, tehát alapjában véve sikerült megőriznem egy sajátos vallásosságban azt az etikai-szellemi nyüstöt, melybe ez alatt a hatvan esztendő alatt, de ebből inkább az

eszmélés utáni időszakban minden tevékenységemet, magatartásomat, esendőségében is vállalt *egészemet* bele tudtam szőni.

Nos, mind e napig, e pillanatig tépelődve, keresgélve, inkább csak szólva a téma után, keresve a jobb rálátási szöveget, minden módszer-ácsolat silánynak bizonyult már az önmagam értelmiségi meghatározásához is. Kíváncsiságom, kereső, kutató természetem sokfelé elvitt, nyomot hagytam eddig (nem minőségi kategóriában értelmezendő!) a képzőművészetben, kerámiában, lírában, prózában, drámaírásban, játéklírmek megálmódásában, nagyobb zenei művek librettói által, újságírásban, közéleti és politikai tevékenységben. Másban, máshol is. Az viszont itt is, most is jelen van, hogy a hatvan életéből tizenkettőt, de nyolcat biztos magam lúgoztam ki, megbocsáthatatlanul, áldozva az önáruló politikának. Nos, egy ilyen sommázás, magamról, magamban hol mutatja fel és milyen meghatározással azt, hogy értelmiségi vagy-e, vagy nem? Ma is hallottuk itt, miként, milyen kiindulópontokból közelítve definiálják az *értelmiséget*. Valamit azonban mégis összekapartam az utóbbi két hét alatt. Azt, hogy hála ennek az ilyen értelemben vett vallásosságnak, a nyakas harcnak, amit tevékenységeim anyagával folytattam, a mélypont-ról való dacos visszatérésnek, a meg-megújuló rádöbbenésnek, hogy mennyi hiábavaló dologra morzsoltam időm és erőmet – érzem, gyarlóságában is, romosan is, de megmaradt erkölcsi-szellemi integritásom. Bizony, történelmek, romhalmazok fedik bennem a téma által meghatározott kép legnagyobb részét, de eljöttem ide, hogy mások segítségével világosabbá váljon mindaz, amit szeretnék látni, hogy identitáskeresésemben pontosabb jeleket leljek a *jó*, valamint az *egész* felé, s ha majd továbblépek, érthetőbb legyen: kemény, darabos fogalmazásaimban valóban a szeretet munkálkodik.

Szeretném e pár, szerencsétlen, kusza gondolat végére idézni azokat a szavakat, melyeket Bernard Pivét, a franciák nagy és csodálatos könyvtudósa, a könyvek böles és elkötelezett „pásztorja” a TV5 egyik közelmúltbeli műsorában „visszaolvasott” Françoise Giraud neves írónőnek legújabb könyvéből, hogy: *számomra a vallás súlyos tapasztalás*. A szerző, egy félmosollyal az arcán, maga elé nézett, bólintott, magába szállt. Nekem meg engedjék meg a szerénytelenség, hogy idetoldjam egyik tavaly írt versemet, gondolom, idetartozik:

*Tudom, hogy életem
csak visszafelé végtelen,
a magzatvíz-óceánokon túl,
túl megannyi őszömön,
időben, térben sorjázó évelés –
odáig, ahol vala a TEREMTÉS.*